

на збереження та підвищення родючості ґрунтів, боротьбу з ерозійними процесами, оптимізацію сільськогосподарського землекористування шляхом виведення з інтенсивного обробітку малопродуктивних і деградованих земель.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бомко Т. Обґрунтування необхідності раціонального використання земельних ресурсів [Електронний ресурс] / Т. Бомко. – Режим доступу : <http://intkonf.org/bomko-t-obgruntuvannya-neobhidnosti-ratsionalnogo-vikoristannya-zemelnih-resursiv/>.
2. Заяць В.М. Розвиток ринку сільськогосподарських земель : монографія / В. М. Заяць. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 166 с.
3. Зіновчук Н.В. Реалії та перспективи сталого використання земельних ресурсів в Україні / Н.В. Зіновчук // Економіка АПК. – 2010. – № 4. – С. 177-179.
4. Манзій О. П. Стратегія ефективного використання земельних ресурсів у сільському господарстві [Електронний ресурс] / О.П. Манзій. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/8_NMIV_2013/Economics/12_131296.doc.htm.
5. Механізми управління земельними відносинами в контексті забезпечення сталого розвитку / Ш.І. Ібатуллин, О. В. Степенко, О. В. Сакаль [та ін.]. – К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. – 52 с.
6. Осипчук С.О. Концептуальні положення сучасної стратегії використання земельних ресурсів України / С. О. Осипчук // Науковий вісник Національного університету. – К., 2006. – Вип.104. – С. 186-190.
7. Паленичак О.В. Раціональне землекористування в умовах збалансованого розвитку агропромислового виробництва / О.В. Паленичак // Економіка АПК. – 2012. – № 2. – С. 32.
8. Печенюк В.О. Земельні ресурси Чернівецької області (суспільно-географічний аналіз). – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00.02 – економічна та соціальна географія. – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2010. – 22 с.
9. Россоха В.В. Економічний потенціал землі та проблеми його визначення в ринкових умовах господарювання / В.В. Россоха // Трансформація земельних відносин до ринкових умов : збірник матеріалів Одиннадцятих річних зборів Всеукраїнського конгр. вчен. економістів-аграрників, Київ, 26-27 лют. 2009 р. / Редкол.: П. Т. Саблук та ін.. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – С. 135.
10. Русан В.М. «Щодо шляхів підвищення ефективності використання земель сільськогосподарського призначення в Україні». Аналітична записка [Електронний ресурс] / В.М. Русан. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1129/>.
11. Черевко Г.В. Еколого-економічні та технологічні аспекти раціонального використання земельних ресурсів / Г.В. Черевко // Економіка АПК. – 2008. – № 2. – С. 37-40.
12. Офіційний сайт Державного агентства земельних ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://land.gov.ua/>.

УДК 330.342.005.44

Андрєєва Н.М.
*доктор економічних наук,
головний науковий співробітник
Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень
Національної академії наук України*

АНАЛІЗ ВПЛИВУ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ НА ЕКОЛОГІЧНУ СИТУАЦІЮ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена аналізу структурних зрушень найважливіших економічних та екологічних показників, що висвітлюють сучасні тенденції впливу економічного розвитку України на стан довкілля держави; визначено фактори впливу на структурні зміни в макроекономіці.

Ключові слова: макроекономічні трансформації, технологічна багатокладність економіки, інновації, екологічні витрати, екологічні платежі.

Андреева Н.Н. АНАЛИЗ ВЛИЯНИЯ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ ТРАНСФОРМАЦИЙ НА ЭКОЛОГИЧЕСКУЮ СИТУАЦИЮ В УКРАИНЕ

Статья посвящена анализу структурных изменений экономических и экологических показателей, которые освещают современные тенденции влияния экономического развития Украины на состояние окружающей среды государства; определены факторы влияния на структурные изменения в макроэкономике.

Ключевые слова: макроэкономические трансформации, технологическая многоукладность экономики, инновации, экологические затраты, экологические платежи.

Andryeyeva N.N. ANALYSIS IMPACT OF MACROECONOMIC TRANSFORMATION IN UKRAINE ON THE ECOLOGICAL SITUATION

This article analyzes the structural changes in the economic and environmental readings that illuminate current trends influence Ukraine's economic development on the environment of the state; identified factors influencing the structural changes in the economy.

Keywords: macroeconomic transformation, innovation, technological mixed economy, environmental costs, environmental payments.

Постановка проблеми. Для України характерним є низький рівень соціальних та еколого-економічних показників в світових рейтингах, які не відповідають вимогам суспільства, міжнародної спільноти та сприяють негативному стану конкурентоспроможності держави. Якщо порівняти стан навколишнього природного середовища України з іншими країнами

світу, то стає очевидною необхідність покращення еколого-економічної та соціальної ситуації в державі. Адже, наприклад, у 2012 році за індексом стану навколишнього середовища (EPI Index), який у спеціальній літературі ще звуть індексом екологічної ефективності (IEE) – Україна займала 102 місце (з показником 46,31) за індексом розвитку людсько-

го потенціалу 76 місце (з показником 0,733) серед 132 представлених у дослідженні країн [1]. Таке низьке значення показників свідчить про те, що держава неадекватно використовує свої природні ресурси, має занадто високі показники використання електроенергії та забрудненості навколишнього природного середовища. Зважаючи на необхідність виконання міжнародних зобов'язань щодо норм екологічної безпеки, досить важливим є створення таких умов функціонування економіки, які б забезпечили стабільний рівень економічного зростання, не посилюючи при цьому екологічно-деструктивний вплив на довкілля. Це можна досягнути за рахунок упровадження принципів сталого розвитку в діяльність суб'єктів господарювання економічної діяльності. Виходячи з цього, зазначимо, що при визначенні стратегічних екологічних орієнтирів подальшого розвитку України дуже важливим є визначення впливу структурних змін в економіці на довкілля.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання у сфері екологізації економіки та сталого розвитку України відображені у працях низки вітчизняних вчених: І. Александрова, А. Амоші, Б. Буркинського, С. Харічкова, Н. Андрєвої [2, 3, 5], О. Веклич, В. Голяна, Т. Галушкіної, С. Ілляшенко, Л. Мельника, Є. Мішеніна, О. Прокопенко, М. Хвесика [4], Є. Хлобистова, Л. Жарової [6] та інших. Вищеназвані науковці у своїх дослідженнях розкривають актуальність економіко-екологічної оцінки структурної складової вітчизняної економіки.

Постановка завдання. У зв'язку з цим основним завданням цієї статті є оцінка існуючих макроекономічних тенденцій та факторів впливу структурних змін в економіці на стан навколишнього середовища України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Масштабна тривала експлуатація природних ресурсів призвела до загострення екологічної ситуації в країні та не забезпечила відповідного економічного розвитку (рівень ВВП на одну особу в Україні в 2011 році становив близько 60% середньосвітового). На світових ринках за Україною закріплюється роль сировинного регіону, оскільки основу її товарного експорту становить продукція природоємних, екологічно шкідливих, низько-технологічних галузей. Водночас у структурі імпорту значну частку становлять енергоносії, що посилює залежність України від інших країн. Велику загрозу становить експортна спеціалізація сільського господарства на вирощуванні культур, які особливо виснажують ґрунти. В Україні через надзвичайно високий рівень зношеності основних виробничих засобів зростає загроза техногенних аварій зі значними негативними екологічними наслідками. Найбільше зношені основні засоби у галузях транспорту та зв'язку (83,9%), промисловості (61,8%), освіти (62,4%) при середньому показнику за всіма видами економічної діяльності 60%. Окреме місце займають проблеми, пов'язані з аварією на ЧАЕС, негативні наслідки якої не мають світових аналогів. Складні трансформаційні процеси в Україні та відсутність політичної волі зумовили ту обставину, що збалансований розвиток не став пріоритетом державної політики України. Формуванню та реалізації політики збалансованого розвитку заважають також недосконалість нормативно-правової бази та планування розвитку. В Україні триває практика прийняття економічних, соціальних, технологічних і екологічних рішень без необхідного поєднання їх в єдину комплексну систему на основі стратегії збалансованого розвитку [7].

Відзначимо, що комплекс проблем, що сформувався, потребує вивчення *факторів впливу* структурної перебудови економіки на процеси природокористування і охорони навколишнього середовища та розробки рекомендацій щодо вдосконалення господарського механізму природокористування, які дозволять сприяти переходу країни до сталого типу розвитку – такого типу розвитку, який забезпечить високу якість життя без нанесення збитку майбутнім поколінням. Спробуємо визначити взаємозв'язок сучасної системи факторів впливу економічного розвитку на стан довкілля України.

Поява нових технологій завжди сприяє економічному зростанню, а на екологічну ситуацію надає неоднозначний вплив. З одного боку, за рахунок нових технологій можливе вдосконалення технологічних процесів і скорочення питомого споживання сировини. З іншого боку, поява нових технологій змінює структуру промислового виробництва. Одні технологічні уклади, ставши неефективними, поступово відмирають, на зміну їм приходять нові виробництва, пов'язані з більш сучасними укладами.

Як відзначають науковці Інституту економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії Наук України під керівництвом академіка НААН України, д.е.н., професора М.А. Хвесика [4], пріоритети, які фактично сформувалися в Україні останніми десятиліттями, не відповідають вимогам часу та потребам навколишнього природного середовища. Фактично закладається майбутня структура промислового виробництва з домінуванням 3-го технологічного укладу (див. табл. 1).

Технічний рівень більшості виробництв України відстає від рівня розвинутих країн якнайменше на 50 років. Імплементация екологічних інновацій в господарську діяльність суб'єктів вітчизняного бізнесу є дуже важливою складовою екологізації виробництва. В цьому питанні дуже важливе місце займає держава. Основу цього підходу становить теза, сформульована М. Портером та Ван Лінде [8], згідно з якою, *правильно підібрані та розроблені екологічні стандарти здатні стимулювати інновації, які дозволяють частково або повністю компенсувати витрати на дотримання екологічних норм.* У дослідженнях М. Портер доводить, що екологічне регулювання потрібне перш за все для ініціювання еколого-орієнтованих інновацій з метою підвищення прибутковості.

Таблиця 1
Характеристика технологічної багатукладності економіки України

Показники	Технологічні уклади			
	3-й	4-й	5-й	6-й
Обсяг виробництва продукції	57,9%	38%	4%	0,1%
Фінансування наукових розробок	6%	69,7%	23%	0,3%
Витрати на інновації	30%	60%	8,6%	0,4%
Інвестиції	75%	20%	4,5%	0,5%
Капітальні вкладення на технічне переозброєння та модернізацію	83%	10%	6,1%	0,9%

Джерело [4]: Інноваційно-інвестиційна і технологічна безпека трансформації регіональних економічних систем / За наук. редакцією академіка НААН України, д.е.н., проф. М.А. Хвесика. – Київ : «Наукова книга», 2013. – 486 с.

Поряд з відсутністю системної політики екологізації інноваційної політики для України характерним є наявність екологічних загроз у секторальній

економіці (див. табл. 2). В нашій державі визначальним є факт, що створення основної частки ВВП відбувається у галузях (секторах) економіки, які здійснюють значний негативний вплив на довкілля. Так, основними забруднювачами повітря країни у 2013 р. були підприємства переробної та добувної промисловості (відповідно, 29% та 21% шкідливих викидів) та підприємства – виробники електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (43%), про що свідчать дані табл. 2. Аналіз витрат на охорону навколишнього природного дозволяє зробити висновок, що основні витрати на охорону довкілля здійснюються за рахунок вітчизняного бізнесу (див. табл. 3). В останні роки можна спостерігати зменшення державного фінансування природоохоронної сфери. Безумовно, це – негативний аспект державної екологічної політики України.

Так, протягом 2013 р. на охорону навколишнього природного середовища підприємствами, організаціями та установами було витрачено 20377,8 млн. грн. (без ПДВ), що на 0,7% менше порівняно з 2012 р. Із загальної кількості витрат на охорону навколишнього природного середовища 14339,0 млн. грн., або 70%, становлять поточні витрати, 6038,8 млн. грн.,

або 30%, – капітальні інвестиції, в тому числі 5376,7 млн. грн. – інвестиції в основний капітал, 662,1 млн. грн. – витрати на капітальний ремонт природоохоронного обладнання.

Для України характерним є ресурсоемний тип виробництва та значна енергозалежність. Комплексний аналіз структурних змін у використанні природних ресурсів та асиміляційного потенціалу в Україні наведено у таблиці 4. Аналіз даних таблиці дозволяє зробити висновок, що зростання ВВП в Україні супроводжується пропорційним зростанням негативного впливу на довкілля. Енергетична залежність України від поставок газу коливалася у 2010-2013 роках з 88 до 100%. Зазначені показники вказують на високу енергоемність української економіки.

Слід зазначити, що в останні роки незалежності України спостерігається тенденція значного зростання цін на світових ринках на нафту, газ і на цілий ряд похідних енергоресурсів, що не могло не позначитися насамперед на конкурентоспроможності і уповільненні темпів розвитку основних експортно орієнтованих галузей (секторів) промисловості України, а саме хімічної та металургійної.

Таблиця 2

Обсяги викидів від стаціонарних забруднення (згідно з переліком видів економічної діяльності) у 2013 році

Найменування видів економічної діяльності	Обсяги викидів від стаціонарних джерел забруднення			
	забруднюючих речовин		діоксида вуглецю	
	тис. т	% до підсумку	тис. т	% до підсумку
Всі види економічної діяльності	4295,1	100,0	197618,0	100,0
з них				
добувна промисловість і розроблення кар'єрів	921,2	21,4	4282,4	2,2
переробна промисловість	1230,9	28,7	82082,6	41,5
у тому числі				
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	66,4	1,5	4823,8	2,4
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	38,8	0,9	4941,5	2,5
металургійне виробництво	1004,6	23,4	60520,6	30,6
постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1838,9	42,8	104413,6	52,8
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	166,5	3,9	4332,6	2,2

Джерело [9]: [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

Таблиця 3

Витрати на охорону навколишнього природного середовища за джерелами фінансування у 2013 році

Найменування джерел фінансування	Витрати		У тому числі			
	млн. грн.	у % до 2012р.	капітальні інвестиції		поточні витрати	
			млн. грн.	у % до 2012р.	млн. грн.	у % до 2012 р.
Усього	20377,8	99,3	6038,8	91,6	14339,0	103,0
у тому числі за рахунок						
коштів державного бюджету	454,5	105,0	78,7	87,9	375,8	109,5
з них кошти державного фонду охорони навколишнього природного середовища	41,0	71,1	22,4	44,6	18,6	249,3
коштів місцевих бюджетів	487,7	100,0	350,2	94,3	137,5	118,4
з них кошти місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища	285,7	94,5	236,1	90,1	49,6	123,4
власних коштів підприємств та організацій	17408,9	100,4	3593,4	92,3	13815,5	102,7
інших джерел фінансування	2026,7	90,1	2016,5	90,2	10,2	78,5

Джерело [9]: [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

Паралельно з цим зростання цін на енергоресурси негативно позначилося на розвитку транспорту, машинобудівного, агропромислового комплексів України, зокрема на суднобудуванні, літакобудуванні і таке інше. Проте, хочеться відзначити, що, на жаль, зростання цін на енергоресурси не сприяє проведенню трансформаційних процесів в енергетичному комплексі України – це в першу чергу пов'язано із змінами у структурі управління цими об'єктами.

Вплив структурних змін у податковій політиці на екологічне становище України можна також оцінити неоднозначно. Система екологічного оподаткування, яка існує в Україні, не забезпечує відтворення природно-ресурсного потенціалу, поліпшення якості довкілля та впровадження екологічно чистих технологій (див. табл. 5). Так, у 2013 р. підприємствам, організаціям та установам країни за забруднення навколишнього природного середовища і порушення природоохоронного законодавства пред'явлено екологічних платежів на загальну суму 3095,0 млн. грн., з них 3050,6 млн. грн. становить екологічний податок та 44,4 млн. грн. – штрафні санкції за порушення природоохоронного законодавства.

Понад 70% екологічного податку країни становлять платежі за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин від стаціонарних та пересувних джерел забруднення, 25% – за розміщення відходів, 4% – за скиди забруднюючих речовин у водойми. Підприємствами, організаціями, установами країни фактично сплачено протягом 2013 року 2709,7 млн. грн. екологічних платежів (з урахуванням погашен-

ня заборгованості за попередні роки), що становить 88,8% від загальної суми пред'явлених екологічних платежів. Фактично сплачені екологічні платежі підприємств, що зареєстровані у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Львівській, Полтавській областях та м. Києві становлять майже 90% від загальної суми сплачених екологічних платежів в Україні. Наведені суми екологічного податку не забезпечують екологічні потреби суспільства на відтворення природно-ресурсного та асиміляційного потенціалу держави.

У зв'язку з цим особливого значення набувають розробка та впровадження в Україні соціальних, економічних та екологічних нормативів, що відповідає сучасним стандартам життя та сприятиме забезпеченню сталого розвитку в Україні. Роль екологічних нормативів у формуванні та реалізації національної екологічної політики можна визначити з двох позицій [6, с. 127]. Перша: екологічні нормативи разом із засобами, інструментами для їх досягнення є відображенням екологічного попиту суспільства, тобто готовності платити за якість довкілля та споживання ресурсів. Друга позиція: екологічні нормативи є вираженням асиміляційного потенціалу довкілля, тобто здатності навколишнього середовища реагувати на вплив без зміни своїх якісних параметрів у як завгодно далекій перспективі. Останнє дозволяє розглядати довкілля і як ресурс, і як продукт, що відтворюється цілеспрямованою природоохоронною діяльністю, а також враховувати природні та антропогенні якості стану довкілля в процесі оцінки.

Таблиця 4

Комплексний аналіз структурних змін у використанні природних і трудових ресурсів та асиміляційного потенціалу України, за 2009-2012 рр.

Виробничий ресурс та викиди шкідливих речовин	2009	2010	2011	2012
Видобуток нафти, млн. т	2,9	2,6	2,4	2,3
Видобуток природного газу, млрд. м ³	20,7	20,0	19,3	19,2
Трудовий ресурс, млн. осіб	20,3	20,2	20,3	20,4
Основні засоби, млрд. грн.	1597,4	1731,3	1780,1	2136,0
Викиди діоксиду вуглецю, млн. т	185,2	198,2	236,0	232,0
Викиди діоксиду азоту, млн. т	0,56	0,60	0,66	0,63
Викиди діоксиду сірки, млн. т	1,26	1,24	1,36	1,43
ВВП, млрд. грн.	913,35	1082,57	1302,08	1411,24
ВВП на одну труд. людину, грн. / 1 особу	19832	23600	28488	30953

Джерело [9]: Складено автором на підґрунті даних Державної служби статистики України; [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua

Таблиця 5

Структура екологічних платежів в Україні за 2013 рік¹ (млн. грн.)

Найменування екологічних платежів	Пред'явлено до сплати	Фактично сплачено
Екологічний податок – усього	3050,6	2709,7
у тому числі за		
викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин	2159,7	1908,7
у тому числі		
стаціонарними джерелами забруднення	2046,0	1796,6
пересувними джерелами забруднення	113,7	112,1
скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти	117,1	99,2
розміщення відходів у спеціально відведених місцях чи на об'єктах, крім розміщення окремих видів відходів як вторинної сировини	773,8	701,8
Штрафні санкції за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища	44,4	8,4

¹ Без ПДВ

Джерело [9]: [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua

Обидві позиції відбувають суб'єктивну ситуацію на конкретному етапі розвитку суспільства та продуктивних сил. Утім, двояка інтерпретація екологічних нормативів дає можливість трактувати їх як категорію, що дозволяє поєднувати (інтегрувати) економічні та адміністративні методи регулювання. Екологічні нормативи переростають з адміністративно установлених обмежувачів в характеристики суспільних екологічних потреб. Зазначимо, що екологічні нормативи або будь-які інші закріплені законодавчі норми, які лише проголошені, не задовольняють екологічних потреб. Отже, необхідною умовою подальшого еколого-орієнтованого розвитку є систематичне та постійне вдосконалення законодавчо-правової бази – від розробки стратегії, прийняття законів або поправок до них, підзаконних актів до досить конкретних і специфічних документів (програм, інструкцій, методів) [6, с. 128].

Дуже важливим фактором стимулювання економічного розвитку є зміна *інституційної структури економіки*. При цьому слід зазначити, що структурні зміни в інституційній структурі економіки мають значний вплив на довкілля. Для України характерною є несистемна політика щодо формування та реалізації державних програм екологічного спрямування. Так, у 2012 р. в Україні діяло 89 державних цільових програм. У процесі аналітичного дослідження Лесь А.В. із загальної кількості діючих державних цільових програм були відокремлені ті, які містять екологічну складову (25 шт.). Структура розподілу державних цільових програм екологічного спрямування відповідно відомств має такі значення: Міністерство надзвичайних ситуацій (16%); Міністерство аграрної політики (16%); Міністерство екології та природних ресурсів України (20%); Державне агентство лісових ресурсів України (4%); Державне агентство водних ресурсів України (12%); Міністерство регіонального розвитку та будівництва України (32%) [10]. Наведені цифри свідчать про відсутність в Україні єдиної інституційної архітектури та політики в системі екологічного управління державою.

Крім цього, наголосимо, що низький рівень підприємницької активності у сфері екологічного бізнесу потребує інституціональних трансформацій у нормативно-правовому полі. Здійснення переходу від традиційної економічної діяльності до екологічного бізнесу в умовах ринку потребує запровадження фінансового механізму, який сприяв би розвитку екологічно-конструктивної економічної діяльності, збільшенню обсягів виробництва екологічних товарів та послуг, здійсненню науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт у сфері «зелених» технологій. В Україні такого механізму досі не сформовано, існують лише окремі його складові, які, переважно опосередковано стимулюють розвиток екологічно чистого виробництва або окремих напрямків екологічного бізнесу. Оскільки ці складові незалежні одна від одної та не утворюють комплексної системи, то їх дія є недостатньо ефективною для стабільного розвитку як окремих екологічно-конструктивних напрямів діяльності, так і екологічного бізнесу в цілому [11, с. 162].

Висновки. Узагальнюючи усе вищенаведене, зазначимо, що до найбільш значущих факторів впливу на структурні зміни в економіці, що забезпечують стимулювання процесу економічного зростання, на наш погляд, слід віднести такі: *поява нових тех-*

нологій; зміна промислової структури економіки; здешевлення сировини; зміна структури податків; стимулювання та забезпечення інвестиційної привабливості держави; зміна інституційної структури економіки. Всі ці фактори впливають не тільки саме на економічне зростання, яке оцінюється, у першу чергу, через зростання валового суспільного продукту, *але й на структурні зміни і на екологічну ситуацію.* Вплив більшості з перерахованих типів структурних змін на екологічну ситуацію неоднозначний. Деякі напрямки структурних змін не мають вагомого значення для визначення перспектив розвитку екологічної ситуації, а результати низки структурних змін проявляються опосередковано після тривалого проміжку часу. Наведений у статті аналіз дозволяє зробити висновок, що для української економіки характерна індустріальна структура, що надає величезне техногенно-антропогенне навантаження на навколишнє середовище. Це відображається у зростанні питомої ваги у виробництві, інвестиціях первинної економіки, природо експлуатуючих галузей (насамперед паливно-енергетичного комплексу) при незначному рівні розвитку прогресивних наукоємних галузей, від яких багато в чому і залежить перехід до сталого розвитку. У дослідженні наголошено, що особливого значення набуває трансформація наукових підходів щодо формування макроекономічної та екологічної політики держави.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

2012. Environmental Performance Index. Summary for Policymakers [Electronic recourse]. – Access mode : <http://www.yale.edu>.
- Андреева Н.Н. Экологические инновации как базис процессов экологизации инвестиционной деятельности в Украине / Н.Н. Андреева // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія економічна. Вип. 68 : зб. наук. праць. – Донецьк, 2003. – С. 101-107.
- Амоша А.И. Роль экологических факторов в выработке стратегии развития предприятия / Амоша А.И., Буркинский Б.В., Харичков С.К., Андреева Н.Н. // Финансово-экономические проблемы промышленности – Донецк : ИЭП НАН Украины, 1999. – С. 35-40.
- Інноваційно-інвестиційна і технологічна безпека трансформації регіональних економічних систем / За наук. редакцією академіка НААН України, д.е.н., проф. М.А. Хвесика. – Київ : «Наукова книга», 2013. – 486 с.
- Андреева Н.Н. Экологические инновации и инвестиции: сущность, системология, специфика взаимодействия и управления / Н.Н. Андреева, Е.Н. Мартынюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2. – Т. 2. – С. 205-209.
- Жарова Л.В. Макроекономічне регулювання природоохоронної діяльності : монографія / Л.В. Жарова ; за наук. ред. проф. Є.В. Хлобистова. – Суми : Університетська книга, 2012. – 296 с.
- Доповідь України на Конференції ООН зі сталого (збалансованого) розвитку Rio+20 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ecoleague.net/34903999-643.html>.
- Porter Michael E. Toward a New Conception of the Environment-Competitiveness Relationship / Michael E. Porter, Class van der Linde // Journal of Economic Perspectives. – 1995. – Vol. 9, no. 4. – P. 97-118.
- Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
- Лесь А.В. Організаційно-економічні основи формування екологічних програм : автореферат на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук : спеціальність 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища. – Рівне, 2013. – 20 с.
- Степаненко-Липовик Б.В. Зелений бізнес: сутність, фінансові аспекти, напрями розвитку в Україні : монографія / Б.В. Степаненко-Липовик. – К. : Аграр Медіа Груп, 2013. – 272 с.